

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Dariusz Limiera

Sędziowie: SA Krystyna Golinowska

SA Joanna Walentkiewicz – Witkowska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Julita Postolska

po rozpoznaniu w dniu 14 lutego 2018 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa Ł. L.

przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w P.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 7 lutego 2017 r. sygn. akt I C 31/15

I. z apelacji strony pozwanej zmienia zaskarżony wyrok na następujący:

„ 1. oddala powództwo;

2. przyznaje na rzecz adwokata M. P. prowadzącego Kancelarię Adwokacką w P. wynagrodzenie za pomoc prawną świadczoną powodowi z urzędu w kwocie (...) (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem) zł brutto oraz kwotę 2092,83 zł (dwa tysiące dziewięćdziesiąt dwa złote osiemdziesiąt trzy grosze) tytułem kosztów dojazdów, które wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w P.;

3. nie obciąża powoda Ł. L. kosztami procesu.”;

II. oddala apelację powoda;

III. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego;

IV. przyznaje na rzecz adwokata M. P. prowadzącego Kancelarię Adwokacką w P. wynagrodzenie za pomoc prawną świadczoną powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym w kwocie (...) (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) zł brutto, którą wypłacić ze Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Płocku;

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 7 lutego 2017 r. w sprawie z powództwa Ł. L. przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w P. o zadośćuczynienie, Sąd Okręgowy w Płocku:

1/ zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w P. na rzecz powoda Ł. L. kwotę 2000 zł;

2/ w pozostałym zakresie powództwo oddalił;

3/ przyznał na rzecz adw. M. P. wynagrodzenie za pomoc prawną świadczoną powodowi z urzędu w kwocie 3600 zł, powiększoną o należny podatek VAT 23% oraz kwotę 2092,83 zł tytułem kosztów dojazdów; które polecił wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku;

4/ nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku od pozwanego Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w P. kwotę 100 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych;

5/ nie obciążył powoda kosztami procesu.

Przytoczony wyrok został oparty na następujących ustaleniach faktycznych:

Powód Ł. L. był osadzony w Zakładzie Karnym w P. w okresie od dnia 24 grudnia 2013 r. do dnia 21 października 2014 r. oraz od dnia 10 grudnia 2014 r. do dnia 22 stycznia 2015 r.

W okresie od dnia 6.03.2014 r. do dnia 12.03.2014 r. powód odbywał karę w pięcioosobowej celi nr 702 wraz z pięcioma innymi osadzonymi. W pozostałym okresie liczba osadzonych nie przekraczała dopuszczalnego stanu osobowego cel. Podczas osadzenia w Zakładzie Karnym w P. powód był osadzony w następujących celach nr: 102, 104, 108, 109, 112, 113, 118, 200, 202, 316, 500, 517, 524, 619, 702, 805, 806, 811, 813, 814, 827. Jedynie cela nr 814 była jednoosobowa. W pozostałych wieloosobowych celach powód odbywał karę wspólnie z innymi osadzonymi w liczbie od 2 do 9 osób.

Od kilku lat w Zakładzie Karnym w P. są przeprowadzane kompleksowe remonty cel we wszystkich oddziałach (niesporne). Tym niemniej powód, w trakcie pobytu w Zakładzie Karnym w P., przebywał w celach niewyremontowanych, wykazujących dość duży stopień zdewastowania oraz zużycia wyposażenia. Konieczność wykonania kompleksowych remontów wynikała z dużego zużycia i zniszczenia parkietu na podłogach, występowania miejscowo zawilgocenia ścian, słabej wentylacji. Dyskomfort wynikający z trudnych warunków potęgował brak bieżącej ciepłej wody w celi oraz duża liczba współosadzonych.

W celach, w których był osadzony powód, kąciki sanitarne były oddzielone od pozostałej części pomieszczenia przez metalową przegrodę lub też przez mur. Cele te były wyposażone w przynajmniej jedno okno zapewniające dopływ światła zewnętrznego dziennego oraz w jedną lampkę jarzeniową stanowiącą źródło światła sztucznego.

Powód miał możliwość skorzystania z usług więziennej służby zdrowia oraz z pomocy psychologicznej i z tego korzystał. Jego zastrzeżenia budził jednak czas oczekiwania na wizytę lekarską.

Powód odczuwał dolegliwości bólowe kręgosłupa. Z tego względu, podczas osadzenia w Zakładzie Karnym w P. przyznano mu prawo do zajmowania dolnego łóżka. Przed uzyskaniem tego udogodnienia, współosadzeni samodzielnie udostępnili mu taką możliwość.

Powód skarżył się na złe warunki odbywania kary. Powód nie był zatrudniony na terenie Zakładu Karnego. Nie ma dochodów. Ma na utrzymaniu troje małoletnich dzieci.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił częściowo na podstawie: zeznań powoda oraz zeznań świadków: M. D., Ł. I., R. P., A. S., D. K. (1), J. F. (1). Nadto, w oparciu o wskazane w uzasadnieniu dokumenty.

W ocenie Sądu meriti powód nie podważył skutecznie wiarygodności dokumentów przedstawionych przez stronę pozwaną w zakresie okresu osadzenia w poszczególnych celach, czy ich metrażu. Dlatego Sąd ten nie dał wiary

powodowi co do odbywania kary w całości w warunkach przeludnienia skoro przeludnienie, wynikające z dokumentów przedstawionych przez pozwanego obejmuje jedynie okres od dnia 6.03.2014 r. do dnia 12.03.2014 r.

Sąd Okręgowy dał natomiast wiarę zeznaniom powoda na okoliczność złego stanu technicznego cel, wskazując że jego zeznania potwierdzili świadkowie – współosadzeni: M. D., Ł. I., R. P., A. S., D. K. (1), J. F. (1). Zeznania tych świadków zostały ocenione jako wzajemnie zgodne, bowiem świadkowie przytaczają te same zanedbania w zakresie wyposażenia i stanu technicznego cel.

Sąd I instancji nie dał wiary zeznaniom świadków: A. L. i M. N. – wychowawców z ZK w P. na okoliczność stanu technicznego cel, wskazując, że zeznania świadka M. N. w tym zakresie są wewnętrznie sprzeczne. Świadek zeznając, że stan techniczny cel był dobry, jednocześnie przyznał, że odbywał się permanentny remont cel co – zdaniem Sądu a quo, podważa jego wiarygodność we wskazanym zakresie.

Sąd Okręgowy dał wiarę powodowi, co do tego, że odbywanie kary w warunkach przeludnienia – we wskazanym okresie oraz w złych warunkach technicznych było dla niego dużym obciążeniem psychicznym, co potwierdzić mieli świadkowie: A. S. i R. P., zeznając że powód narzekał na złe warunki panujące w celach.

Oddaleniu podlegały wnioski dowodowe powoda o dokonanie oględzin pomieszczeń, zobowiązanie pozwanego do wskazania, z jakimi osadzonymi powód dzielił celę, kto był dowódcą oddziału oraz wychowawcą, zobowiązanie pozwanego do wykazania na jakiej podstawie została przyjęta norma 3m². Sąd Okręgowy uznał, że dowody te są nieprzydatne do wykazania tez, na jakie zostały powołane lub przerzucają ciężar dowodu na pozwanego.

Sąd Okręgowy pominął, jako spóźniony, wniosek powoda o przesłuchanie świadka M. A., na mocy art. 207 k.p.c.

W swych rozważaniach jurydycznych Sąd Okręgowy uznał, że powództwo Ł. L. oparte na przepisach art. 23 k.c. i art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. oraz art. 417 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 września 2004 r. jest częściowo zasadne. Za niezasadny Sąd Okręgowy uznał podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia części dochodzonego roszczenia.

Wymóg zapewnienia przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności Sąd I instancji wyprowadził z art. 30, art. 40, art. 41 ust. 4 i art. 2 Konstytucji RP, wprowadzających wskazane normy prawa międzynarodowego na grunt prawa polskiego.

Wymagania co do warunków bytowych osadzonego w zakładzie karnym Sąd I instancji określił w oparciu o przepisy kodeksu karnego wykonawczego, m. in. art. 110 § 2 k.k.w. przewidujący minimalną powierzchnię celi mieszkalnej, przypadającą na skazanego.

Odwołując się do powyższych regulacji Sąd I instancji wskazał, że faktem niespornym w sprawie jest, że w pozwanym Zakładzie Karnym w P. w okresie objętym pozwem występowało przeludnienie, przy czym wobec powoda dotyczyło ono jedynie okresu od dnia 6.03.2014 r. do dnia 12.03.2014 r. Wówczas powód odbywał karę w pięcioosobowej celi nr 702 wraz z pięcioma innymi osadzonymi. Sąd uznał, że działania dyrektora Zakładu Karnego, które doprowadziły do zmniejszenia powierzchni mieszkalnej, przypadającej na jednego więźnia we wskazanym okresie nie były, co do zasady, działaniem bezprawnym. Nadto, w ocenie Sądu a quo, uciążliwości immanentnie związane z odbywaniem kary pozbawienia wolności w przypadku powoda zostały zwiększone poprzez złe warunki jej odbywania oraz częste, nieuzasadnione, przekwaterowania do innych cel i innych osadzonych w krótkim odstępie czasu. Powyższe działania zostały ocenione przez Sąd Okręgowy, jako sprzeczne z Konstytucją i jednocześnie, jako naruszające dobra osobiste powoda tj. prawo do prywatności i prawo do poszanowania jego godności. Sąd ten wskazał, że na skutek odbywania kary w warunkach przeludnienia doszło do ograniczenia przestrzeni osobistej powoda, co musiało negatywnie wpłynąć na jego stan psychiczny. Niedogodnością – zdaniem tego Sądu - było też przebywanie w celach wymagających remontu, wyposażonych w kąpielnicę sanitarną niewystarczająco odgradzoną od reszty pomieszczenia i źle wentylowaną. Istniejące niedogodności, w ocenie Sądu I instancji - musiały sprzyjać konfliktom między osadzonymi, zwłaszcza wobec częstego przemieszczania powoda, które utrudniało integrację współosadzonych. O występowaniu

poczucia krzywdy u powoda miało też świadczyć to, że powód skarżył współwięźniom na warunki w jakich odbywa karę. Zwrócił się też o wsparcie do psychologa.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości, że doszło do naruszenia wskazanych dóbr osobistych powoda, co otworzyło możliwość przyznania powodowi odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd I instancji zwrócił uwagę, że rekompensacie poprzez zadośćuczynienie podlegają jedynie krzywdy niematerialne, które przekroczyły pewien poziom intensywności. Okoliczności te – zdaniem Sądu meriti – zostały przez powoda wykazane. Sąd ten podkreślił, że nie ma wątpliwości, że doszło do naruszenia prawa powoda do zagwarantowanej mu przepisami powierzchni mieszkalnej w celi, a przedłużenie takiego stanu doprowadziło do naruszenia takich dóbr osobistych powoda, jak prawa do prywatności i prawa do poszanowania jego godności. Wprawdzie czas nadmiernego zagęszczenia w celach zajmowanych przez powoda nie był długi, tym niemniej krzywdę doznaną przez powoda zwiększał fakt częstej zmiany cel oraz złe warunki techniczne odbywania kary.

Zasądzając na rzecz powoda zadośćuczynienie Sąd I instancji odniósł je do rozmiaru i intensywności krzywdy oraz negatywnych skutków z niej wypływających dla poszkodowanego.

Biorąc pod uwagę wszystkie przytoczone okoliczności Sąd ten uznał, że powodowi przysługuje zadośćuczynienie, a kwotą odpowiednią jest kwota 2000 zł. Wskazał, że jest to kwota rekompensująca powodowi doznaną krzywdę i nie stanowi dla niego źródła wzbogacenia. W pozostałej części powództwo z tego tytułu jako bardzo wygórowane, zostało oddalone. Sąd Okręgowy miał tu na uwadze, że nie doszło do naruszenia innych dóbr osobistych powoda, w tym zdrowia. Powód nie wykazał, by pozwany naruszył jego prawa związane z zapewnieniem opieki medycznej i leczenia.

Odnośnie do kosztów procesu Sąd I instancji zastosował art. 100 k.p.c. w zw. z art. 102 k.p.c. Nadto, Sąd ten nie obciążył powoda kosztami zastępstwa procesowego pełnomocnika pozwanego z uwagi na złą sytuację materialną i brak dochodów. Powód nie pracuje na terenie Zakładu Karnego, nie ma innych źródeł dochodów. Ma na utrzymaniu trze małych dzieci.

Nadto Sąd nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku kwotę 100 zł tytułem kosztów sądowych (tytułem opłaty), odwołując się do zasady odpowiedzialności za wynik procesu.

Powyższy wyrok został zaskarżony przez obie strony.

Powód zaskarżył w/w orzeczenie w części, w jakiej Sąd oddalił powództwo ponad kwotę 2.000 zł czyli co do kwoty 98.000 zł, zarzucając;

1/ naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. poprzez nierozpoznanie wniosku dowodowego, zawartego w piśmie procesowym z dnia 25 stycznia 2016 roku w zakresie przedłożenia przez pozwanego dokumentów, będących podstawą ustalenia wymiarów cel oraz dokumentów, będących podstawą ustalenia ilości osób w poszczególnych celach, co skutkowało oparciem rozstrzygnięcia na niepełnym materiale dowodowym;

2/ naruszenie art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że zgłoszony dowód o dokonanie oględzin pomieszczeń, tj. cel w Zakładzie Karnym w P., w których przebywał powód podczas odbywania kary pozbawienia wolności jest nieprzydatny do wykazania tez na jaki został powołany, a nadto, że dowód taki przerzuca ciężar dowodu na pozwanego, co skutkowało błędnym ustaleniem stanu faktycznego sprawy, polegającym na ustaleniu, że powód przebywał tylko w jednej celi, w której występowało przeludnienie oraz że warunki w których przebywał powód w każdej z cel uzasadniają zasądzenie na jego rzecz 2.000 złotych zamiast żądanych 100.000 zł;

3/ naruszenie art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez nieuzasadnione uzasadnione przyjęcie, że zgłoszony dowód o zobowiązanie pozwanego do wykazania z jakimi osadzonymi powód dzielił celę, kto był dowódcą oddziału, a kto wychowawcą jest nieprzydatny do wykazania tez na jaki został powołany, a nadto że dowód taki przerzuca ciężar dowodzenia na pozwanego, w sytuacji gdy dowód ten był istotny dla sprawy i zmierzał do wykazania, że powód

odbywał karę pozbawienia wolności w celach przeludnionych, niespełniających wymogu 3m² przypadających na jednego osadzonego, a nadto w ocenie powoda konieczne było przesłuchanie wychowawców z oddziałów, na których przebywał na okoliczność zgłaszanych uwag co do warunków panujących w poszczególnych celach;

4/ naruszenie art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że zgłoszony dowód o zobowiązanie pozwanego do wykazania, na jakiej podstawie została przyjęta norma 3 m² jest nieprzydatny do wykazania tez na jakie został powołany, a nadto iż dowód taki przerzuca ciężar dowodzenia na pozwanego, co w konsekwencji doprowadziło do uznania, że powód przebywał tylko w jednej celi, gdzie nie był spełniony warunek 3m², w sytuacji gdy powód, jak również powołani przez stronę powodową świadkowie wskazywali, że wszystkie cele nie spełniały warunku 3m² na jednego osadzonego;

5/ naruszenie art. 207 § 6 k.p.c. poprzez pominięcie dowodu z wniosku powoda o przesłuchanie świadka M. A., pomimo faktu, że konieczność przesłuchania tego świadka ujawniła się po przeprowadzeniu w ramach pomocy prawnej przesłuchania świadka J. F. (1) w dniu 19 października 2016 roku;

6/ naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uznanie za niewiarygodne zeznań powoda w zakresie w jakim wskazywał, że karę w Zakładzie Karnym w P. w całości odbywał w warunkach przeludnienia, w sytuacji gdy okoliczność ta została potwierdzona przez świadków M. D., Ł. I., R. P., A. S., D. K. (2), J. F. (1);

7/ błąd w ustaleniach stanu faktycznego, polegający na uznaniu, że w sprawie nie doszło do naruszenia innych dóbr osobistych - prawa do zapewnienia opieki medycznej i leczenia, w sytuacji gdy zarówno powód, jaki i świadkowie zeznający w sprawie wskazywali, że powód uskarżał się na dolegliwości zdrowotne, a mimo to prośby jego były bagatelizowane;

8/ błąd w ustaleniach stanu faktycznego, polegający na uznaniu, że powód przebywał tylko w jednej celi, gdzie nie był spełniony warunek 3m² powierzchni na jednego osadzonego, w sytuacji gdy powód, jak również powołani przez stronę powodową świadkowie wskazywali, że wszystkie cele nie spełniały warunku 3m² na jednego osadzonego;

9/ błąd w ustaleniach stanu faktycznego polegający na uznaniu, że powodowi przysługuje zadośćuczynienie w kwocie 2.000 złotych i że kwota ta rekompensuje powodowi doznaną krzywdę, w sytuacji gdy stan faktyczny w sprawie wskazuje, że za doznaną krzywdę powodowi winno przysługiwać zadośćuczynienie w kwocie 100 000 złotych.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa Zakładu Karnego w P. na rzecz Ł. L. dalszej kwoty 98.000 złotych i zasądzenie na rzecz powoda kosztów procesu.

Pozwany zaskarżył powyższy wyrok w pkt 1,4 i 5 tj. w części zasądzającej od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.000 zł, w części nakazującej pobranie na rzecz Sądu Okręgowego w Płocku od pozwanego kwoty 100 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych oraz w części nieobciążającej powoda kosztami procesu, zarzucając:

1/ naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 23, 24 i 448 k.c. przez błędną ich wykładnię, polegającą na przyjęciu, że odbywanie kary pozbawienia wolności w warunkach przepełnionej celi przez okres jedynie kilku dni i zgodnie z przepisami k.k.w., narusza dobra osobiste powoda w postaci humanitarnego traktowania z poszanowaniem godności ludzkiej;

2/ naruszenie przepisów prawa w postaci art. art. 110 § 2b k.k.w. poprzez przyjęcie przez Sąd, że działanie pozwanego polegające na jednokrotnym, nieprzekraczającym 7 dni umieszczeniu powoda w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m², stanowiło naruszenie prawa, uzasadniające zasądzenie zadośćuczynienia;

3/ naruszenie przepisów prawa procesowego w postaci art. 233 § 1 k.p.c., polegające na przekroczeniu granicy swobodnej oceny dowodów zgromadzonych w sprawie i dokonanie przez Sąd ustaleń w kwestii doznania krzywdy

przez powoda i jej rozmiaru wyłącznie na podstawie twierdzeń powoda, bez potwierdzenia tych okoliczności jakimikolwiek dowodami i bez zbadania stopnia dolegliwości i poczucia krzywdy powoda, co skutkowało błędnym i niczym niepopartym przyjęciem, że pomimo faktu, że krótkotrwałe przeludnienie zgodne z przepisami k.k.w. nie kumulowało się z innymi naruszeniami praw powoda, doszło u niego do tak silnych ujemnych doznań psychicznych, które skutkują naruszeniem godności skazanego i uzasadniają zasądzenie zadośćuczynienia;

4/ naruszenie przepisów prawa procesowego w postaci art. 100 k. p .c. poprzez nieuwzględnienie zapisu o stosunkowym rozdzieleniu kosztów procesu w razie częściowego uwzględnienia żądań powoda i nieobciążenie tym samym powoda jakimikolwiek kosztami oraz art. 108 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez uznanie, że zwolnienie od kosztów sądowych zwalnia również stronę od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz przyznanie kosztów zastępstwa procesowego pozwanego za drugą instancję, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik z urzędu powoda wniósł o oddalenie apelacji strony pozwanej i zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu oświadczając, że nie zostały one pokryte ani w całości ani w części.

Sąd Apelacyjny zważył:

Zasadna okazała się jedynie apelacja strony pozwanej, apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Powód kwestionował wysokość zasądzonej na jego rzecz kwoty zadośćuczynienia, wskazując na jej rażące zaniżenie. Pozwany, najogólniej rzecz biorąc, kwestionował przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że w realiach rozpatrywanej sprawy doszło do naruszenia jakichkolwiek dóbr osobistych powoda i w konsekwencji przyznanie na jego rzecz zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

W sprawie niewątpliwym jest, że powód, w trakcie pobytu w Zakładzie Karnym w P. przebywał w celach niewyremontowanych, wykazujących dość duży stopień zdewastowania oraz zużycia wyposażenia. Konieczność wykonania kompleksowych remontów wynikała z dużego zużycia i zniszczenia parkietu na podłogach, występowania miejscowo zawilgocenia ścian, słabej wentylacji. Dyskomfort wynikający z trudnych warunków potęgował brak bieżącej ciepłej wody w celi oraz liczba współosadzonych. Ustaleń tych nie sposób kwestionować. Dokonując jednak oceny, czy przebywanie powoda w wyżej opisanych warunkach stanowiło naruszenie jego godności należy mieć na uwadze, że były to warunki panujące w całym budynku, we wszystkich celach oraz pomieszczeniach, a zatem w takich warunkach przebywali także pozostali skazani oraz pracowali funkcjonariusze służby więziennej. Przebywanie powoda w takich warunkach wynikało zatem z ogólnego stanu budynku przeznaczonego do remontu, a nie z szykanowania powoda czy znęcania się nad nim przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Tego typu okoliczności w każdym razie nie zostały w sprawie wykazane.

Ocena, czy przez osadzenie w takich warunkach doszło do naruszenia godności powoda wymaga odniesienia się do wszystkich okoliczności sprawy oraz do kryteriów obiektywnych, a nie do subiektywnych odczuć powoda. W literaturze i orzecznictwie przyjmuje się, że godność człowieka konkretyzuje się w poczuciu własnej wartości i oczekiwaniu szacunku ze strony innych ludzi, a miernikiem oceny, czy doszło do naruszenia godności jest przede wszystkim stanowisko tzw. opinii publicznej, będącej wyrazem poglądów powszechnie przyjętych i akceptowanych przez społeczeństwo w danym czasie i miejscu, zaś wzorców, które powinny stanowić docelowy punkt odniesienia dokonywanej oceny, dostarczają zapatrywania rozsądnie i uczciwie myślących ludzi (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 1989 r. I CR 143/89, z dnia 7 listopada 2000 r. I CKN 1149/98 i z dnia 4 kwietnia 2001 r. III CKN 323/00).

W wyroku z dnia 10 maja 2012 r. w sprawie IV CSK 473/11 Sąd Najwyższy wyraził zapatrywanie, zgodnie z którym „w świetle powszechnie przyjętych kryteriów i poglądów, akceptowanych przez społeczeństwo, nie narusza godności skazanego pobyt przez 3 miesiące w celi zagrzybionej, wymagającej remontu i nie odpowiadającej standardom estetycznym i użytkowym, jeżeli stanowi krótkotrwały, incydentalny epizod, wynikający z ogólnej trudnej sytuacji materialnej zakładów karnych, dotyczącej większości osób odbywających karę pozbawienia wolności, nie zaś z chęci poniżenia czy upokorzenia skazanego. W podobnych warunkach mieszka także część społeczeństwa”.

Sąd Apelacyjny podziela w pełni powyższe zapatrywanie. W ocenie Sądu odwoławczego obiektywnie rzecz oceniając, w okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie można uznać, by pobyt powoda w takich warunkach, jako skazanego odbywającego wiele lat karę pozbawienia wolności, mógł mieć wpływ na jego poczucie własnej wartości lub na oczekiwanie szacunku od innych ludzi. Jak stwierdził bowiem Sąd Najwyższy, o naruszeniu dobra osobistego w postaci uchybienia godności osadzonego w zakładzie karnym nie można mówić w przypadku pewnych uciążliwości lub niedogodności związanych z samym pobytym w takim zakładzie, polegających np. na niższym od oczekiwanego standardzie celi czy urządzeń sanitarnych, bowiem dla wielu ludzi nie odbywających kary pozbawienia wolności warunki mieszkaniowe bywają często równie trudne. Godność skazanego przebywającego w zakładzie karnym nie jest naruszona, jeżeli odpowiada uznanym normom poszanowania człowieczeństwa (orzeczenie z dnia 20 grudnia 2010 r. IV CSK 449/10).

Mając to wszystko na uwadze Sąd Apelacyjny, odmiennie niż Sąd I instancji, ocenił, że w ustalonych okolicznościach faktycznych sprawy nie można uznać, iżby doszło do naruszenia godności powoda. Tym samym za zasadny należy uznać podniesiony w apelacji pozwanego zarzut naruszenia art. 23 i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., co skutkuje koniecznością zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa Ł. L. w całości (art. 386 § 4 k.p.c.)

Mimo oddalenia powództwa w całości, w ocenie Sądu Apelacyjnego brak było podstaw do obciążenia powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu, a zachodziły podstawy do zastosowania wobec niego zasady słuszności przewidzianej w art. 102 k.p.c. Sąd Apelacyjny miał tu na uwadze stan majątkowy powoda, okoliczność faktycznego pozbawienia wolności i brak realnej możliwości uzyskania od powoda choćby kosztów zastępstwa procesowego. Nie bez znaczenia jest nadto subiektywne poczucie dyskomfortu i krzywdy powoda, w związku z pobytym w Zakładzie Karnym w P., które mogło go inspirować do wystąpienia z niniejszym roszczeniem, które ostatecznie okazało się bezzasadne.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu przed Sądem I instancji Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie § 2 i 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie i ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z dnia 28 września 2002 r. (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 461).

Wobec uznania, że w rozpatrywanej sprawie nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, mimo stwierdzonych niedogodności i trudnych warunków osadzenia, podniesione w apelacji powoda zarzuty w zakresie dotyczącym oceny tych naruszeń są niezasadne, zaś pozostałe zarzuty, a przynajmniej niektóre z nich, są bezprzedmiotowe.

Dla porządku, odnosząc się do poszczególnych zarzutów apelacyjnych wywiedzionych w apelacji Ł. L., należy podnieść co następuje:

1/ Zarzut nierozpoznania przez Sąd Okręgowy wniosku dowodowego w zakresie przedłożenia przez pozwanego dokumentów, mających stanowić „podstawę ustalenia wymiarów cel” oraz dokumentów, będących podstawą ustalenia ilości osób w poszczególnych celach jest niezasadny. Powyższy wniosek został rozpoznany na rozprawie w dniu 20 października 2015 r. poprzez jego oddalenie, co w ocenie Sądu Apelacyjnego było prawidłowe zważywszy, że podstawy do ustalenia wymiarów cel regulowane są przez stosowne przepisy. Sposób obliczania powierzchni cel mieszkalnych został określony w instrukcji Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 13 sierpnia 2010 roku w sprawie ustalenia pojemności jednostek penitencjarnych. Zgodnie z zasadami tam zawartymi, które nawiązują do normy PN - ISO 9836: 1997, przy obliczaniu powierzchni mieszkalnej cel nie wlicza się do tej powierzchni nie tylko powierzchni

zajmowanej przez wydzielone kąciki sanitarne, ale również powierzchni zajętej przez urządzenia grzewcze, wnękę okienną i grzejnikową oraz powierzchnię, znajdującą się poza kratami wewnętrznymi. Brak jest jakichkolwiek podstaw do uznania, że pozwany dokonując stosownych wyliczeń i rozmieszczenia na tej podstawie osadzonych w celach, czyni to z pominięciem obowiązujących w tym zakresie regulacji.

W ocenie skarżącego niewykazanie tych danych przez pozwanego miało doprowadzić do uznania, że powód przebywał tylko w jednej celi, gdzie nie był spełniony warunek 3m^2 , choć powód, jak również powołani przez stronę powodową świadkowie mieli wskazywać, że wszystkie cele nie spełniały warunku 3m^2 na jednego osadzonego. Ustosunkowując się do powyższego zarzutu należy stwierdzić, że – wbrew twierdzeniom skarżącego – szczegółowa analiza zeznań powołanych przez stronę powodową świadków nie daje podstaw do stwierdzenia, że problem tzw. przeludnienia dotyczył innych jeszcze, poza celą nr 702, cel. I tak: świadkowie M. D., A. S. i D. K. (1), którzy przebywali z powodem w celi nr 316 zeznali, że cela ta była pięcioosobowa i osadzonych było w niej pięć osób, podobnie świadek R. P. zeznał, że cela 104 była sześćosobowa i osadzonych było 6 osób. Nie jest zatem prawdą, że z zeznań świadków wynikało, że wszystkie cele nie spełniały norm co do minimalnej powierzchni. W konsekwencji nie doszło do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uznanie za niewiarygodne w powyższym zakresie zeznań powoda, który wskazywał, że wykonywaną karę w Zakładzie Karnym w P. w całości odbywał w warunkach przeludnienia.

2/ Słusznie uznał sąd I instancji wnioski o dokonanie oględzin pomieszczeń w Zakładzie Karnym w P. za nieprzydatny do wykazania też na jakie został powołany. Dotyczy to w szczególności powierzchni cel mieszkalnych i panujących w nich warunkach, tj. wilgoci i zagrzybienia. Wskazywane przez powoda wilgoć i zagrzybienie miały istnieć w dacie przebywania w tych celach przez powoda, a nie w dacie orzekania o roszczeniach powoda przez Sąd I instancji. Poza tym okoliczności te zostały wykazane innymi dowodami.

3/ Nadto nie było obarczone jakimkolwiek błędem pominięcie wniosku powoda o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka M. A., jako spóźnionego. Wbrew wywodom skarżącego, konieczność przesłuchania tego świadka nie ujawniła się dopiero po przeprowadzeniu przesłuchania świadka J. F. (1) w dniu 19 października 2016 roku. Wiedzę o tym, że M. A. był osadzony w jednej celi z powodem powód zapewne posiadał już wcześniej a zeznania świadka J. F. nie wniosły niczego nowego w tej kwestii.

4/ Zasadnie także uznał Sąd I instancji, że nie doszło do naruszenia innych dóbr osobistych powoda, w szczególności naruszenia prawa do zapewnienia mu opieki medycznej i leczenia. Strona powodowa w tym zakresie w zasadzie nie wykazała inicjatywy dowodowej, a skoro tak, to w pełni uprawnionym było przyjęcie, że powód w tej części nie dopełnił spoczywającego na nim ciężaru dowodu. Zeznania zawnioskowanych świadków nie wskazują na jakiegokolwiek uchybienia po stronie pozwanej jednostki penitencjarnej. Wynika z nich jedynie m.in. to, że powód „ogólnie źle się czuł sporo czasu, kasłał, leżał i co chwilę zgłaszał, że głowa go boli”, „na lekarza trzeba czekać około dwóch tygodni” / tak świadek M. D./, z zeznań świadka R. P. wynika z kolei, że powód „co chwilę chodził do lekarza, bo zawsze mu coś dolegało, coś tam dostawał, służba zdrowia w zakładzie jest specyficzna.” Świadek J. F. (1) natomiast zeznał, że powód „chyba narzekał na astmę, od tego grzyba, ale dokładnie nie pamięta. Na pewno zgłaszał to lekarzowi, bo często chodził do lekarza”. Zaoferowany w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do uznania, że w trakcie osadzenia w pozwanej jednostce penitencjarnej powód miał utrudniony dostęp do porad lekarskich i opieki medycznej. Wręcz przeciwnie, wynika z niego, że korzystał z tej opieki relatywnie często. Nawet, jeżeli czas oczekiwania powoda na przyjęcie przez lekarza wydłużał się niekiedy do dwóch tygodni, to nie jest to – w porównaniu do dostępności do służby zdrowia dla osób nieprzebywających w jednostkach penitencjarnych – okres zbyt długi, naruszający dobra osobiste powoda. Wykazanie zaś ewentualnego wpływu przebywania powoda w celach zagrzybionych czy wilgotnych na stan jego zdrowia wymagałoby sięgnięcia po opinię biegłych, o co skarżący, reprezentowany przez profesjonalistę, nie wnioskował.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację powoda, jako bezzasadną na mocy art. 385 k.p.c.

Z przyczyn, o których mowa powyżej, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 102 k.p.c. również nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym Sąd orzekł na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 4 pkt. 3 i w zw. z § 16 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 poz. 1714)